

НА ИСТОРИЈИ ПОЕЗИЈЕ КРУШЕВАЧКОГ КРАЈА

Љубиша Бидић: Догодило се у Крушевцу, Багдала,
Крушевац

Књига „Догодило се у Крушевцу” је, како у поднаслову пише, руковет песама и песничких записа насталих у Крушевцу од оснивања града до данас. Од мноштва збивања и тренутака у култури Крушевца у наведеном периоду Бидић је, есенцијално, на видело антологијског третмана презентирао јавности старо доба кроз народну лирику, записе летописаца и изворно песништво (Јефимија, Стефан Лазаревић, Јелена Балшић, Патријарх Данило и Мехмед Паша Абоговић), период ка XX веку кроз песништво Јелене Димитријевић и Сергија Михајловића, период између два рата приказујући Живка Јевтлаћа, Николу Николића, Михаила Живића, Милана Симића, Радослава В. Сандића, Велизара Станковића Корчагина, Миодрага Максића, Виду Обрадовић, Владимира Савића Јана, затим партизанску народну лирику, »у наше време« преко Повеље у име живих и лирике Добрија Димитријевића, Б. Л. Лазаревића, Антонија Маринковића, Слободана Стевовића, Звездана Јовића, Живадина Лукића, Љубише Биди-

ћа, Миомира Ристовића, Србе Борђевића, Драгољуба Миладиновића Дадија и Радета Милошевића, а на крају у поглављу „Из поетске баштине” са по једном песмом представио Душана Матића, Аугуста Цесареца и Стевана Раичковића. Књига има предговор и поговор, календар уз избор текстова у књизи, напомене аутора и списак најчешћих извора коришћених при изради књиге.

Како се из садржаја види, књига је компактно замишљена претендује на целовитост и на језгровитост, с обзиром на пратеће текстове и наслов књиге - на синтетичност, али се истовремено ограђује од евентуалних промашаја подналова „руковет”. Бидић је знао са каквим се озбиљним послом хвата у коштац, приступио му је најпре снагом лирског сензибилитета јер је и сам пре свега песник, и врло вешто се према свим могућим критикама и неуспесима оградио. Добронамерном читаоцу не преостаје ништа друго но да књигу прихвати онаком каква је. И заиста, сав показан труд, систематичност, стрпљивост и документованост заслужују на-

шу добронамерност. Јер то што се „догодило” у Крушевцу од његовог настанка, као и у сваком јачем културном центру, на начин како нам је Бидић презентовао, за дивљење је.

Говорећи о антологији Б. Поповића Матош је рекао: „Каква је да је, ова антологија не могла бити боља”. Следећи речи Милоша Петровића који нас на самом почетку свог текста „О антологијама поезије” подсећа на ове карактеристичне Матошеве речи, могли бисмо рећи да је и антологија (руковет) коју нам Бидић нуди подложна ударцима, јер се и она као и свака друга антологија „дргнула, како каже Петровић, да процењује са искључиве тачке гледишта”.

Оно што ову антологију одваја од других јесте њен локални карактер. Њој је, дакле, претила једна опасност више, она најгора, да западне у ускут локализма и загрижљиве суревњивости и пристрасности. Пратећи поменути редослед поглавља, појава и имена, хватајући фундаменталне поетске импулсе кроз периоде и векове, а у напоменама се позивајући на изворе и помињући „остала” имена, Бидић је регулисао ту могућу ману и све је на гола наслуђивања. Руковет је тако остао антолошки избор а појаве и имена забележена строгом руком хроничара.

Оно на чему је Бидић инсистирао јесте да свој труд учини потребним. Данашњем културном тренутку Крушевца ова антологија је потребна и она оправдава своје постојање. То је хроника поетског чина једнога града. Тако је град под Багдалом постао песник од нерва, песник који надвисивањем и уздигнућем превазилази све ниске игре и сплетке које су се, подземно, с временом на време појављивале. То што се „догодило” у Крушевцу јесте поезија занетост слободом, висина. У тим релацијама Бидић је сваког судионика те ве-

чне игре трајања, сваку појаву, локализовао, хроничарски прибележио, дао јој нужне датуме који је прате, али и поетску одредницу у складу са својим виђењима и својим даљом отпревирања.

Али, да ли је то, да ли су ти уводни текстови испред сваког имена изискивали највећи напор ауторов? Нема сумње. На обавезне две стране текста локализовати песника у времену и простору био је за Бидића и најтежи и најодговорнији део посла. Код многих аутора је успео. Негде је то хронолошко обавештење а негде лирско-есејистички излив и одмерен суд. По прочитаном тексту остајемо у уверењу о магичној аутономији сваког песника, али и о његовој ранјивости локалним, завичајним. Тиме је Бидић сугерирао, где да синтетизујући оно што је о песнику већ речено, свој закључак за будуће генерације, за историју поезије овога краја. Зато вредност ове антологије и посматрамо најпре у складу са њеним доприносом грађењу поменути будуће историје поезије.

Ако је Бидић настојао и у многеме успео да ласерски идентификује поетски имунитет сваког песника, али готово сваког, јер код неких је било непотребних биографских везивања и сентименталистичког импулса, могао је предговор што више подређивати мерилима књижевне историје. Краткоћом предговора Бидић је хтео да вштели и простор у књизи и драгоцено време читаоца. Али сажимањем огромног временског периода на шест страна текста, а море података, појава, имена и наслова на тринаест страна напомена (фуснота), вужно је условило да предговор остане само користан редослед збивања, а напомене њихово објашњење и допуна. Није требало, по мом мишљењу, штетети ни простор ни време ни речи да се да књижевно-историјска одредница онага што се „догодило” у Крушевцу. Уз костур који је поставио, Бидић је могао, уз

ПОРЕКА

коришћење и других извора и документације, да обави и тај посао књижевног историчара. Али свеједно, овакав предговор иако штур, сажет, елиптичан, као нужна контура отвара видике и као такав улази у оквире потребности и корисности.

Народној лирици која је неспретно сврстана у старо доба био је можда потребан коментар, а наслови песама је требало да буду одређени према садржају песме, а не њеној врсти или подврсти. Ту је заобиђена незаобилазна „Антологија народних лирских песама“ В. Недића као нужан извор и узор за мерила према којима се, коначно, управљао и М. Марковић радећи на поезији Жупе, кога Бидић једино и помиње (као „познатог истраживача и скупљача лирике у крушевачком крају“). Та непотребна претенциозност засметаће и код неких других слушајева у књизи, макар тврдње можда и биле тачне.

Партизанској народној лирици такође недостаје есејистичко објашњење као и извор из кога је преузета.

Без обзира на примедбе од којих није имуна ниједна антологија, Бидићев рад је за сваку похвалу. Ако се њена вредност мери по „допринос грађења историје“, онда се може рећи да је тај допринос изузетан. Песник Бидић и Бидић хроничар спојили су овде своје најлепше особине - лирску преосетљивост и савесност у бележењу појава, имена и датума по хронолошком редоследу. Све недостатке, поменуће и оне које из обзира према уложеном труду превиђамо, Бидић ће, или онај који буде настављао и употпуњавао његов посао, у свом следећем захвату одстранити. Овим делом створена је основа за поменућу историју поезије Крушевца, коју не може да ради само један човек. Да би се она савесно урадила потребна је лирска преосетљивост за све поетске импулсе и стремљења, смисао за синтезу, дар и дисциплинованост хроничара, и изнад свега поштење и храброст. Дотле треба да прође још доста времена.